

Arbeidsnotater

S T A T I S T I S K S E N T R A L B Y R Å

IO 64/3

Oslo, 27. april 1964

LANGTIDSPROGRAM FOR STATISTISK SENTRALBYRÅ 1964-1968

I n n h o l d:

- I. Noen innledningsmerknader
- II. Integrering
- III. Kvalitetsforbedring
- IV. Analyse og problemdrøfting
- V. Aktuelle arbeidsoppgaver innenfor ulike statistikkområder
- VI. Ressursene

Ikke for offentliggjøring. Dette notat er et arbeidsdokument og kan siteres eller refereres bare etter spesiell tillatelse i hvert enkelt tilfelle.

I. Noen innledningsmerknader

Behovet for statistisk informasjon har etter krigen økt sterkt både her i Norge og i andre land. I det moderne samfunn har statistikk blitt et uunnværlig hjelpemiddel for alle som søker kjennskap til struktur og utvikling på ulike områder av samfunnslivet, et nødvendig grunnlag for samfunnsforskningen, og et like nødvendig grunnlag for å kunne møte det voksende behov for planlegging på stadig flere områder - offentlig og privat, nasjonalt og internasjonalt. Dette har ført til at statistikkprodusentene har blitt stilt overfor nye krav, som ikke bare gjelder statistikkens fullstendighet på hvert statistikkområde, men også statistikkens aktualitet, pålitelighet og nøyaktighet, konsistens, bearbeidingsgrad, presentasjonsform osv.

De hovedgrupper av statistikk-konsumenter, hvis behov statistikkprodusentene skal tilgodese, er sentraladministrasjonen og andre offentlige myndigheter, den vitenskapelige forskning, næringsorganisasjonene og det private næringsliv ellers, pressen, de internasjonale organisasjonene. Ofte vil ulike konsumenter ha ulike behov. Statistikkprodusentene må forsøke best mulig å registrere disse ulike behov, foreta en avveining og prioritering av dem, og planlegge sin produksjon på grunnlag av en helhetsvurdering av aktuelle behov, produksjonskostnader og disponible ressurser.

I tidligere langtidsprogrammer for Statistisk Sentralbyrå har det vært lagt vekt på å tilpasse utbyggingen av den offisielle statistikk til de nye krav som samfunnsutviklingen har ført med seg. I langtidsprogrammet for 1949-1954 ble hovedvekten lagt på å gjøre statistikken mer fullstendig ved å utvide data-innsamlingen. I programmet for 1954-1959 ble det lagt særlig vekt på å bedre kvaliteten av statistikken blant annet gjennom utarbeiding av statistiske standarder og oppretting av et sentralt bedriftsregister. I programmet for 1960-1964 ble det framhevet som viktige mål å øke bearbeidingsgraden av statistikken og å framskynde offentliggjøringen av resultatene ved å ta i bruk nye publiseringsformer.

I femårsperioden 1964-1968 vil det særlig bli lagt vekt på disse arbeidsoppgavene:

- 1) Fullføre integreringen av norsk statistikk til et samlet system.
- 2) Fortsette arbeidet med å forbedre kvaliteten av statistikken, først og fremst ved å gjøre statistikken mer aktuell.
- 3) Utvide arbeidet med analyse og problemdrøfting.
- 4) Fortsette arbeidet med å gjøre statistikken mer fullstendig ved å bygge den ut på nye områder, og da særlig på områder der en utbygging vil tjene integreringen.

I det følgende skal en til å begynne med gå nærmere inn på de tre første punktene, som er av mer generell karakter. Deretter tar en opp det fjerde punktet og kommer da mer detaljert inn på de aktuelle utbyggingsplanene innenfor ulike statistikkområder. Til slutt blir det sagt litt om mulighetene for å realisere langtidsprogrammet når de målene som er stilt opp, ses i sammenheng med de ressurser vi kan regne med å ha til disposisjon i femårsperioden.

II. Integrering

For de fleste formål som statistikken blir brukt til, gjelder det at det trengs tall fra flere statistikkområder som må kunne summeres opp eller stilles i relasjon til hverandre på en eller annen måte. Etter hvert som analysemetodene blir bedre, blir det også stadig mer klart hvor nødvendig det er å trekke inn i analysen tall fra flere statistikkområder, og det på en slik måte at det blir en bestemt logisk sammenheng mellom tallene. Men skal dette kunne gjøres, må de definisjonene og grupperingene som statistikkprodusenten nytter på de enkelte områder, stemme overens med det logiske tankeskjema som statistikkkonsumenten gjør bruk av i sin analyse. Statistikkproduksjonen må med andre ord integreres innenfor et samlet logisk system.

For den økonomiske statistikken representerer nasjonalregnskapet et slikt integreringsmiddel. Nasjonalregnskapssystemet gir ikke bare et sett av definisjonsrelasjoner mellom størrelser målt i løpende kroneverdi eller i faste priser, men også definisjonsrelasjoner mellom pristall, volumtall og tall i løpende kroneverdi, og mellom fortjeneste, arbeidsinnsats og lønnssum for arbeidskraftens vedkommende. Andre viktige hjelpemidler i integreringens tjeneste er standardene for næringsgruppering, stillingsgruppering og varegruppering, og det sentrale foretaks- og bedriftsregister. For personstatistikken har vi ikke noe tilsvarende logisk system som nasjonalregnskapet er for den økonomiske statistikk. På dette område har vi heller ikke kommet like langt med integreringen.

Hovedframstøtet for å integrere norsk statistikk må i de nærmeste årene framover gjøres på to fronter. For det første må nasjonalregnskapssystemet bygges videre ut. For det andre må den økonomiske statistikken - på de områder der dette ennå ikke er gjort - legges opp i samsvar med de statistiske standardene som nasjonalregnskapet, grupperingsstandardene og registersystemene fastlegger.

Arbeidet med å utbygge nasjonalregnskapssystemet har allerede gjennom mange år foregått på fire områder. Lengst har utbyggingen kommet når det gjelder

regnskapet over produksjonskryssløpet som nå omfatter bort imot 130 sektorer. Det vil neppe bli aktuelt å gå videre på dette område i kommende femårsperiode. Regnskapet over beholdningene og endringene i beholdningene av finansobjekter er et annet område der vi har kommet langt, men det står ennå igjen å integrere dette finansregnskapet med det tradisjonelle nasjonalregnskapssystemet. Denne integreringen er en viktig arbeidsoppgave som vil bli tatt opp i femårsperioden. Regnskapet over fordelingen av inntektene på sosiale grupper før og etter skatt er et tredje område der vi har forsøkt å bygge ut nasjonalregnskapet, men her har framstegene dessverre ikke vært så store som på de to førstnevnte områdene. Utbyggingen på dette område må nå gis høy prioritet, slik at den kan fullføres så tidlig som mulig i femårsperioden. Denne utbyggingen er en forutsetning for at vi skal kunne integrere skattestatistikken med resten av den økonomiske statistikken, og for at vi skal kunne nytte ut effektivt det veld av opplysninger som likningsmaterialet kan gi. Det fjerde område der en utbygging av nasjonalregnskapet er ønskelig, er regnskapet over beholdningene av real- og finansobjekter. Framstøt i retning av et slikt balanseregnskap er allerede gjort, men både begrepsmessig og beregningsmessig står det mye igjen før målet er nådd. Vi vil forholdsvis tidlig i femårsperioden ta sikte på å gjennomføre den logiske utbygging av nasjonalregnskapet til å omfatte finansregnskapet og de nye inntektsfordelingene vi ønsker. Større vansker vil det vel by på å supplere nasjonalregnskapssystemet med balansekonti, men også her må det gjøres et forsøk på å avklare begrepene så snart som mulig, ikke minst fordi kravene om en bedre formuesstatistikk etter hvert sikkert vil bli sterkere og sterkere.

Arbeidet med å føye primærstatistikken inn i et utbygd nasjonalregnskapssystem bør desentraliseres. I løpet av første halvpart av femårsperioden tas det sikte på å komme fram til en slik ordning at fagkontorene lager den delen av nasjonalregnskapet som deres fagområde dekker, og at storparten av de tall som trengs i nasjonalregnskapet således blir beregnet av andre kontorer enn nasjonalregnskapskontoret.

Som en alt har vært inne på, fins det for personstatistikken ennå ikke noe effektivt hjelpemiddel i integreringens tjeneste. Det arbeides nå med å opprette et sentralt personregister med en samordnet personnummerering. Et slikt system for personregistrering vil gjøre det lettere å kombinere statistiske opplysninger om samme person fra forskjellige kilder. På denne måten skulle et ajourført sentralt personregister kunne få stor betydning for integreringen av personstatistikken.

Det er nevnt ovenfor at også det sentrale foretaks- og bedriftsregisteret og de statistiske standardene er viktige hjelpemidler i integreringen.

Bedriftsregisteret gjør det således mulig å begynne integreringen av næringsgrupperingene på ulike områder allerede på innsamlingsstadiet. De næringer og næringsgrupper som i dag er med i registeret er bergverksdrift og industri, privat bygge- og anleggsvirksomhet, kraftforsyning, varehandel (unntatt porthandel, torghandel og omførselshandel), lagring, hotell- og restaurantdrift, vaskerier og renserier, frisører og fotografer. I forbindelse med Bedriftstellingen 1963 er det foretatt registrering av bedriftene i en rekke andre næringsgrupper, og det overveies nå å utvide Sentralregisteret med noen av de nyregistrerte gruppene. I første rekke er dette trolig aktuelt for en del grupper innenfor sjøfart og annen samferdsel. Ellers vil vi gå videre med å utnytte Sentralregisteret til utarbeiding av løpende primærstatistikk. En omlegging av Sentralregisteret fra hullkort til magnetbånd kan komme på tale i løpet av programperioden.

Standard for næringsgruppering i offentlig norsk statistikk er nå ti år gammel, og spørsmålet om en generalrevisjon av standarden er blitt aktuelt. Under det nordiske sjefsstatistikermøtet høsten 1963 kom det fram at det var stor interesse for å få i stand et nordisk samarbeid på dette området. Arbeidet på norsk og nordisk plan må imidlertid ses i sammenheng med en planlagt revisjon av den internasjonale næringsstandard ISIC, som Den europeiske sjefsstatistikerkonferansen har tatt med på sitt arbeidsprogram for perioden 1965-1968. Foreløpig er det derfor ikke mulig å si noe bestemt om når en eventuell revisjon av den norske standarden kan gjennomføres, men arbeidet skulle kunne komme i gang mot slutten av programperioden.

En ny varenomenklatur for industristatistikken, som bygger på Bryssel-nomenklaturen, ble tatt i bruk fra og med 1961. Statistikken over utenriks-handelen utarbeides spesifisert både etter FN's Standard International Trade Classification (SITC) og etter tolltariffens varenomenklatur (Brysselnomenklaturen supplert med en felles nordisk varenomenklatur og en videregående norsk vareoppdeling). Siden vi fikk den nordiske nomenklaturen i 1958, har det imidlertid i de enkelte land blitt foretatt visse modifikasjoner i felles-nomenklaturen som til dels har redusert sammenliknbarheten av statistikken. Både av den grunn, og fordi forutsetningene for det nordiske samarbeidet på dette området har endret seg siden fellesnomenklaturen ble utarbeidd, er det nå ønskelig med en ny gjennomgåing av den nordiske varenomenklaturen. Dette arbeidet vil bli tatt opp i nær framtid. I denne sammenheng bør også nevnes at Den europeiske sjefsstatistikerkonferansen har satt i gang arbeid med en internasjonal vareklassifisering.

Gjennom samarbeid mellom myndigheter og organisasjoner på arbeidsmarkedet i de nordiske land er det utarbeidd en nordisk standard for stillingsgruppering til bruk i arbeidsformidlingen. Et arbeidsutvalg i Byrået er i ferd med å gjennomgå denne formidlingsstandard med sikte på å komme fram til en statistisk standard for stillingsgruppering. Også på dette område foreligger det ellers planer om en revisjon av den internasjonale standarden (ISCO).

Standard for handelsområder, som ble utarbeidd av Byrået i 1956, fastlegger en økonomisk-geografisk inndeling av landet i handelsfelt, handelsområder og handelsdistrikter. Standarden bygger på kommunene som de minste enheter, og de omfattende endringer som blir foretatt i kommuneinndelingen har gjort det nødvendig å revidere standarden. Arbeidet med dette er i gang, og en ny standard for handelsområder vil bli tatt i bruk fra 1. januar 1965.

I sammenheng med integreringen av statistikken kan det være på sin plass å nevne at det i programperioden kan bli aktuelt å føre over til Byrået statistikk som nå blir utarbeidd av andre statsinstitusjoner. En ytterligere sentralisering av statistikkproduksjonen vil gjøre det lettere å møte kravene til integrering av statistikken. Av andre momenter som taler for en slik sentralisering, nevner en at den skulle gi bedre muligheter til å unngå dobbeltarbeid både for oppgavegivere og for statistikkprodusenter, og at bearbeidningen skulle kunne falle billigere ved at en får utnyttet fordelene ved stordrift både når det gjelder arbeidskraft og moderne databearbeidingsutstyr. En mer omfattende sentralisering er nå også muliggjort ved at Byrået i programperioden vil få mer kontorplass. Det er oppnevnt en komité med det mandat å klarlegge omfanget og utformingen av den offentlige statistikk som blir utarbeidd utenfor Byrået, og å vurdere hensiktsmessigheten av og eventuelt fremme begrunnet forslag om overføring av statistikk til Byrået.

III. Kvalitetsforbedring

I de siste årene er det gjort betydelige framskritt med å framskynde offentliggjøringen av statistikken både ved innkorting av innsamlings- og bearbeidingsperioden og ved hurtigere publisering. De vel 20 trykte publikasjonene som Byrået årlig sender ut med resultater fra løpende statistikk, kom således i 1963 gjennomsnittlig bort imot et halvår tidligere enn i 1960. Over samme periode ble produksjonstiden for det trykte heftet "Månedssstatistikk over utenrikshandelen" redusert med vel en tredjepart. Større bruk av stensil- og offsettrykk har også bidratt til hurtigere publisering.

På flere områder bør imidlertid aktualiteten av statistikken forbedres ytterligere. Generelt bør vi på alle områder av statistikken vurdere statistikkproduktet med sikte på å avgjøre hva slags oppgaver vi trenger for å belyse utviklingen på kort sikt og som det derfor er viktig å få fort ferdig, og hva slags oppgaver som fortrinnsvis skal gi strukturelasjoner og som har vesentlig verdi selv om de blir ferdig på et forholdsvis sent tidspunkt eller blir offentliggjort med lengre mellomrom. Når dette er klart, bør vi gå inn for å framskynde offentliggjøringen av de førstnevnte oppgavene som vi kan kalle hurtigstatistikken, selv om det skulle forsinke offentliggjøringen av de sistnevnte oppgavene. Vi bør med andre ord ta sikte på å bygge ut to sett statistiske system, ett hurtigstatistisk system og ett mer strukturstatistisk system som i aktualitet må vike for det førstnevnte. Begge systemene må selvsagt integreres med hverandre, slik at det blir full logisk sammenheng mellom f.eks. månedsstatistikk, kvartalsstatistikk, årsstatistikk og mer periodisk statistikk.

I første omgang bør vi ta sikte på å forbedre aktualiteten av statistikken særlig ved å korte inn på produksjonsperioden, og ikke gjennom hyppigere innsamling. Det er viktigere at den nåværende måneds- og årsstatistikk blir forttere ferdig enn at vi går i gang med å innsamle kvartalsstatistikk der vi nå bare har årsstatistikk, og det er viktigere å få kvartalsstatistikken forttere ferdig enn å gå i gang med å samle inn månedsoppgaver der vi i dag bare har kvartalsoppgaver. Som en hovedregel bør gjelde at først når vi har greidd å framskynde tilstrekkelig den statistikk vi alt har, kan vi for alvor ta opp spørsmålet om å gjøre statistikken hyppigere. I første omgang bør vi gjøre det til et mål at en årsstatistikk skal være ferdig i sin endelige form innen ett år etter utløpet av det år statistikken gjelder for; en kvartalsstatistikk skal være ferdig innen utgangen av etterfølgende kvartal, og en månedsstatistikk innen utgangen av etterfølgende måned.

Midlene til å oppnå en innkorting i produksjonsperioden vil i mange tilfelle variere fra område til område, men blant de midler det kan være tale om å gjøre bruk av er disse: Bedre planlegging; innkorting av fristen for innsending av skjema; utskilling fra de nåværende skjema- og bearbeidingsrutiner av slike oppgaver som det er særlig viktig å få fort ferdig; bedre rutiner og utstyr; offentliggjøring av aggregerte tall før offentliggjøringen av detaljer som krever mer tabuleringstid; offentliggjøring av foreløpige tall ved utvalgsbearbeiding av tidlig innsendte skjemaer; utarbeiding av statistikk bygd på overslag gitt av oppgavegiverne i stedet for at oppgavegiverne venter på tall fra sine regnskap som blir sent ferdig; mer bruk av prognoseteknikk i Byrået; nye presentasjonsformer.

De fleste av disse punktene skal en ikke gå nærmere inn på her, men en vil si noe mer om det første - bedre planlegging - og de to siste - mer bruk av prognoseteknikk og nye presentasjonsformer.

Formålet med bedre planlegging er selvsagt ikke bare at vi ved det bør kunne øke aktualiteten av statistikken, men at den skal være et verktøy til å bedre kvaliteten av statistikkproduktet også i andre henseender, og et verktøy for kontroll av produksjonskostnadene.

Vi kan skille mellom ulike typer av planlegging i Byrået. For det første har vi den spesielle planlegging og kostnadskalkulering som gjelder den enkelte statistikk. Videre kan vi skille mellom tre typer av tidsplanlegging. Det er den kortsiktige planlegging for det som skal skje i de nærmeste dager, uker eller måneder; årsplanleggingen som gjelder en årsperiode og er knyttet til budsjetteringen; og langtidsplanleggingen der vi ser på virksomheten over en lengre periode med sikte på å trekke opp visse hovedlinjer som vi kan arbeide etter i den mer kortsiktige og detaljerte planlegging.

Et skritt mot bedre planlegging er gjort ved det nye opplegget for et rullerende femårsprogram. Også tidligere har vi hatt langtidsprogrammer for arbeidet i Byrået, men det nye opplegget skiller seg fra disse i flere henseender. Først og fremst bygger femårsprogrammet nå i større utstrekning enn tidligere langtidsprogrammer på kvantitative plantall for innsats og produkt. Derved får vi et mer presist uttrykk for planene, som også lettere lar seg innpasse i en løpende planlegging. Videre er det lagt opp til en rullerende langtidsplanlegging, dvs. at vi tar sikte på en årlig justering av plantallene, samtidig som et nytt år tas med, slik at vi hele tiden vil ha et program for en full femårsperiode. Endelig er langtidsplanen blitt koordinert med et løpende kontrollsystem som vil gjøre det mulig å følge med i gjennomføringen av programmet.

Det neste skritt i utbyggingen av planleggingsarbeidet bør være at vi sørger for en grundigere planlegging av ny statistikk og engangsundersøkelser ved å begynne planleggingen av slike arbeidsoppgaver i tilstrekkelig god tid. Særlig må det legges vekt på å forlenge planleggingsperioden for de store tellingene.

Vi står imidlertid ikke bare overfor det problem å finne fram til det mest hensiktsmessige system for planleggingen; et annet er å bygge ut de nødvendige organer til å utføre planleggingsarbeidet. Vi kan vel si at det hittil har vært Byråets ledelse som stort sett har stått for den mer generelle planlegging, dvs. behovsvurdering, fastlegging av rammen og retningslinjene for

Byråets virksomhet, og koordinering av virksomheten. Den mer spesielle produktplanlegging, dvs. detaljplanleggingen av den enkelte statistikk; og produksjonsplanleggingen, dvs. driftsplanlegging og driftskontroll, har i første rekke vært ivare tatt av de enkelte kontorer, til dels med støtte av de spesialister som er knyttet til sentraliserte organer som Metodegruppen, Systemkontoret m.v. For i noen grad å avlaste fagkontorene med den spesielle produktplanlegging, ble det i 1962 opprettet en egen enhet for spesiell planlegging, som imidlertid hittil bare har bestått av en mann. Han ble også trukket inn i arbeidet med langtidsprogrammet, som jo er et viktig ledd i den generelle planleggingen. Vi vil nå i programperioden gå inn for å bygge ut et sentralt organ for planlegging, som dels skal bistå Byråets ledelse når det gjelder generell planlegging og dels avlaste fagkontorene når det gjelder den spesielle produktplanlegging. Driftsplanleggingen bør fagkontorene som hittil ha hovedansvaret for. Men det bør overveies om det vil være praktisk å knytte til et nytt, sentralt planleggingsorgan også de eksisterende sentraliserte enhetene (Metodegruppen, Systemkontoret) som fagkontorene må støtte seg til i driftsplanleggingen. Det kan i dag oppstå koordineringsproblemer under driftsplanleggingen, fordi produksjonen foregår dels ved det enkelte fagkontor og dels ved Avdelingen for sentral databearbeiding. Her kan det derfor være behov for et koordineringsorgan, og det bør overveies om det vil være hensiktsmessig å bygge ut Systemkontoret for et slikt formål, og om dette kontoret i så fall bør skilles ut fra Avdelingen for sentral databearbeiding og bli en del av et sentralt stabsorgan for planlegging.

Innledningsvis ble nevnt at det som grunnlag for den generelle planlegging er av betydning å få registrert behovene til de ulike grupper av statistikk-konsumenter. Byrådet har også hittil forsøkt å skaffe seg kjennskap til disse behov gjennom kontakter med brukerne av statistikken, men på de fleste områder har kontaktene vært av mer uformell karakter. Vi har nå tatt opp til overveielse spørsmålet om en utbygging og formalisering av Byråets kontakter utad, både når det gjelder statistikk-konsumenter og oppgavegivere.

Så noen ord om prognoser. Det vil alltid måtte ta mer eller mindre tid før vi kan legge fram de ferdig bearbeidede resultatene av en statistikk som bygger på innsamlede oppgaver. De konsumentene som har bruk for kvantitative opplysninger som grunnlag for å treffe avgjørelser, trenger imidlertid tall helt fram til det tidspunkt da avgjørelsen må tas. Har de ikke statistikk som er så aktuell, blir de nødt til å foreta gjetninger. Ofte må konsumentene til og med gå enda lenger enn til å gjøre gjetninger om situasjonen på avgjørelsestidspunktet; de må skyve siktepunktet inn i framtiden, og gjøre en prognose for den framtidige

utvikling. Det er neppe noen tvil om at vi her har å gjøre med et konsumentbehov som etter hvert vil bli større og større. Og det spørsmål vi da må overveie er hvem som bør foreta slike ekstrapoleringer av statistiske data fram til avgjørelsestidspunktet og hvem som bør utarbeide prognoser for framtidige tidsperioder. Bør det gjøres av konsumentene som skal ta avgjørelsene, eller bør det i hvert fall på visse områder være en oppgave for Byrået?

På to viktige områder foretar Byrået allerede i dag slike beregninger, nemlig når det gjelder statistikken over folkemengden og nasjonalregnskapet. Vi har laget langsiktige prognoser for folketallet i alle landets kommuner. Nasjonalregnskapet ekstrapolerer vi - i august - fram til utgangen av året ved hjelp av den prognosemodellen som Forskningsavdelingen har utarbeidd, og dessuten bistår vi Finansdepartementet med å utarbeide prognoser for framtidige år. Det kan i programperioden bli aktuelt at Byrået utfører ekstrapoleringer eller utarbeider prognoser også på andre områder der behovet er til stede.

Til slutt i dette avsnittet skal en komme inn på presentasjonsformene for statistikken. Når det gjelder publiseringsmåtene, er det alt nevnt at større bruk av stensil- og offsettrykk i de senere årene har bidratt til å framskynde offentliggjøringen av statistikken. I programperioden bør vi ytterligere øke bruken av disse trykkemetodene. Når vi nå får et bedre offset-anlegg i Byrået, vil vi i større utstrekning enn hittil kunne utnytte de muligheter som moderne databearbeidingsutstyr gir for automatisering av arbeidet med å stille opp tabeller og utskrivning av ferdige tabeller direkte på offset-mastere.

De tekstavsnittene som tradisjonelt inngår som en del av de aller fleste årspublikasjoner, krever mye arbeid og forsinker offentliggjøringen av statistikken; og med det opplegget disse avsnittene nå stort sett har, står deres nytte for konsumentene trolig ikke i rimelig forhold til hva de tar av ressurser. Det har vært overveid flere muligheter for å modernisere tekstavsnittene, men det er vanskelig å finne noen løsninger som passer like godt for alle statistikkområder, og i tiden som kommer bør vi derfor prøve oss fram med ulike alternativer. En publikasjon må alltid inneholde de nødvendige opplysninger om grunnlaget for vedkommende statistikk, om kvaliteten av materialet, om definisjoner og klassifikasjoner som er brukt, osv. Derimot kan det være tale om å sløyfe de tekstlige kommentarer til tallene i årlige publikasjoner, eller iallfall innskrenke dem til å ta opp spesielle, aktuelle problemer. I stedet kunne det med noen års mellomrom bli gitt en mer inngående analyse av utviklingen over en årrekke. De oversiktstabellene som nå gjerne inngår i en årspublikasjons tekstavsnitt, kunne da innarbeides i det egentlige tabellavsnittet.

Imidlertid er det også andre måter å gjøre statistikken tilgjengelig for konsumentene på enn å offentliggjøre den i publikasjoner. På en rekke statistikk-områder utarbeider vi i dag atskillig flere tabeller enn dem vi offentliggjør, og i publikasjonene gjør vi da oppmerksom på at slike tilleggstabeller finnes i manuskript i Byrået og er tilgjengelige for konsumenter som har bruk for flere opplysninger enn de kan finne publisert. Moderne databehandlingsmetoder åpner nye veier for å tilgodese konsumentenes skiftende behov for statistikk. Ved å arkivere den statistiske informasjon på hullkort eller magnetbånd kan den på et senere tidspunkt nyttiggjøres i en hvilken som helst sammenheng, blant annet til å imøtekomme spesialbestillinger fra konsumentene. Etter hvert som vi blir i stand til å utnytte disse mulighetene, må vi ta opp til vurdering om vi på den annen side kan redusere den løpende publiseringen av statistikk til å omfatte hoveddata av generell interesse. Dersom vi kan det, skulle vi få tre hovedformer for presentasjon av resultatene av en årsstatistikk; for det første publikasjoner der det offentliggjøres hovedtall av allmenn interesse og med noen års mellomrom en mer inngående analyse av resultatene, for det andre mer detaljerte tabeller som er tilgjengelige i manuskript i Byrået, og for det tredje spesialbearbeidinger av arkiverte data som foretas etter bestilling av konsumentene.

IV. Analyse og problemdrøfting

For at konsumentene skal ha full nytte av statistikken, er det i mange tilfelle nødvendig med en nærmere analyse av de framkomne resultatene. Mye av analysearbeidet bør skje i Byrået. Her har vi det nødvendige kjennskap til grunnmaterialet; vi har det tekniske utstyret som trengs; og endelig kan vi ved god planlegging av datainnsamlingen og bearbeidningen legge materialet spesielt til rette for analyseformål. Men analysearbeid krever høyt kvalifisert personell, og først og fremst som følge av den utilstrekkelige tilgang på akademisk utdannet arbeidskraft, har analysearbeidet i Byrået ennå ikke det omfang som en rasjonell utnyttning av datamassen og hensynet til konsumentenes behov skulle tilsi.

Det vil derfor bli lagt vekt på å styrke arbeidet med analyse og problemdrøfting i programperioden. Men med de arbeidskraftressurser en kan regne med å få til disposisjon (jfr. kapittel VI), og med de mange andre viktige oppgaver som venter på løsning og som er omtalt andre steder i programmet, vil det ikke være mulig å gjøre store framstøt på dette felt i kommende femårsperiode.

Det meste av analysearbeidet i programperioden vil som hittil foregå ved Forskningsavdelingen. Men vi tar sikte på - så langt ressursene tillater det -

å utvide analysearbeidet også ved fagkontorene. Arbeidet i programperioden vil bli konsentrert om de samme fem hovedområder som hittil, nemlig (1) nasjonalregnskap, (2) løpende økonomisk analyse, (3) skatteforskning, (4) modellarbeid og (5) ymse forsknings- og analyseoppgaver som forutsetter intensiv utnyttning av primærstatistikken.

Nedenfor er det gjort rede for de alminnelige retningslinjer som arbeidet på hvert av disse felter skal følge i kommende femårsperiode. Konkrete prosjekter er omtalt i den utstrekning de er satt i gang eller vedtatt.

1. Nasjonalregnskapet

I den femårsperioden som nettopp har løpt ut, har nasjonalregnskaps-tallene vært underkastet en fullstendig revisjon. Hele tallmaterialet for etterkrigstiden og delvis tidligere har vært gjennomgått på nytt med sikte på å innarbeide ny statistikk som har kommet til og på å oppnå en mer fullkommen integrering av primærstatistikken. Oppgaven var uunngåelig og representerer et betydelig metodologisk framstøt. Men den har i flere år blokkert for annen innsats på nasjonalregnskapsfeltet, og også annet analyse- og utredningsarbeid har lidd sterkt av at nasjonalregnskapstallene har vært under revisjon.

Den nærmeste oppgaven for nasjonalregnskapsarbeidet i kommende femårsperiode er å fullføre revisjonsarbeidet og å få de nye tallene publisert. Det er under arbeid en publikasjon som vil gi sammenhengende nasjonalregnskapsserier tilbake til 1865. For å lette internasjonale jamføringer vil publikasjonen i et tillegg inneholde tall (antakelig tilbake til 1930) omregnet etter de någjeldende internasjonale standarddefinisjoner. Publikasjonen vil foreligge i 1965.

Med avslutningen av revisjonen vil mulighetene være til stede for å gjenoppta beregningen og publiseringen av kvartalsvise nasjonalregnskapstall. Dette bør kunne skje allerede i 1964.

Arbeidet med å forbedre og holde ved like nasjonalregnskapskontorets arbeidsrutiner vil måtte foregå kontinuerlig i hele femårsperioden med sikte på (i) å framskynde nasjonalregnskapet, (ii) rasjonalisere arbeidsgangen, (iii) forbedre tallene og (iv) fullføre integreringen av den økonomiske statistikken til et samlet system (se foran). Med det program som er lagt opp for aktualisering av primærstatistikken tas det sikte på at endelige nasjonalregnskapstall for et kalenderår skal foreligge ca. 15 måneder etter årets utgang.

De internasjonale nasjonalregnskapsstandarder blir i 1964 tatt opp til revisjon. Norge må ta aktivt del i dette arbeidet. Hvis det gir resultater som fra norsk synspunkt blir tilfredsstillende, vil det måtte komme på tale å legge

det norske nasjonalregnskapet om til helt ut å følge internasjonale definisjoner. Det vil i tilfelle kreve en ny revisjon av tallene, som imidlertid ikke vil kunne komme i gang før mot slutten av femårsperioden eller kanskje i begynnelsen av neste programperiode.

2. Løpende økonomisk analyse

Blant de faste analyseoppgaver som er pålagt Byrået, er konjunkturovervåkingen en av de viktigste. Virksomheten har hittil bestått i utarbeidingen av de årlige "Økonomiske utsyn" og mer leilighetsvis oversikter over den løpende økonomiske utvikling ute og hjemme. Etter oppdrag av Regjeringen har Byrået siden 1958 utarbeidd månedsvise oversikter over den internasjonale konjunkturutvikling. Siden høsten 1960 har disse oversikter vært utvidd med en kort analyse av utviklingen også i Norge, og de har vært offentliggjort i Statistisk ukehefte. Byrået mener at dette er en tjenlig form for konjunkturovervåkingstjeneste og vil fortsette denne på samme måte i programperioden. Med det ansvar som her er pålagt Byrået, er det imidlertid et klart behov for kvalitetsforbedringer. Den grundige analyse som nå foretas i forbindelse med de årlige "Økonomiske utsyn" burde skje i hvert fall et par ganger i året - kanskje oftere når konjunktursituasjonen er særlig uklar. Det er også ønskelig med noe større kapasitet til å studere metodeproblemer, til å ta opp spesialproblemer for særstudium, og til å følge den internasjonale konjunkturutvikling bedre. I langtidsprogrammet er det derfor regnet med en styrking av konjunkturanalysegruppen fra og med 1965.

3. Skatteforskning

På feltet skatteforskning - et annet område som uttrykkelig er pålagt Byrået - vil virksomheten i planperioden fortsette etter noenlunde samme retningslinjer som hittil, dvs. med en noenlunde jamn fordeling av arbeidet på (i) service-arbeid for administrasjonen, Stortinget og offentlige komitéer, (ii) små-utredninger og (iii) større avhandlinger.

En stor del av service-arbeidet består i å skaffe myndighetene bakgrunnsmateriale eller beregninger i en form som stort sett gjentar seg uendret fra år til år. Dette arbeid vil bli rasjonalisert og forbedret ved at det ved begynnelsen av hvert år - første gang i 1965 - blir sendt ut en "Artikkel" som inneholder det stoff som det erfaringsmessig er mest spørsmål etter.

Av mindre utredninger om skattespørsmål som kan ventes offentliggjort med det første, kan nevnes en oversikt over den personlige inntektsbeskatning i seks land og en analyse av utviklingen i de personlige inntektsskatter i Norge

1952-1963. Arbeidene inneholder materiale av betydelig interesse for den skattedebatt som pågår. Det er videre under arbeid tre noe større undersøkelser om skattleggingen av norske kapitalplasseringer i utlandet, om progresjonen i det norske skattesystem og om det norske skattesystem 1964. Disse undersøkelsene vil bli offentliggjort senest i løpet av 1965.

Valget av forskningsoppgaver for den senere del av perioden vil avhenge av hvilke problemer som vil vise seg aktuelle. Byrået regner med at den nye inntektsstatistikken, når den foreligger, vil gi materiale for undersøkelser på felter som hittil stort sett har vært udekket.

4. Modellarbeid

Et forskningsfelt som det for tiden arbeides mye med over hele verden, er oppstilling av økonometriske modeller til belysning av et lands økonomi. Slike modeller kjennetegnes ved at de - i kvantitativ og systematisk form - forsøker å samle og nyttiggjøre analytisk mest mulig den innsikt som etter hvert vinnes om økonomiens virkemåte.

Oppstilling av økonomiske modeller forutsetter en integrert innsats av datainnsamling og analyse. Det er derfor en oppgave som ligger godt til rette for Byrået. Mye av datagrunnlaget er lagt til rette gjennom det arbeid som er gjort med nasjonal- og kryssløpsregnskapet i tidligere år. Erfaringer er allerede gjort med oppstilling av praktisk anvendbare modeller, men arbeidet vil - så langt ressursene tillater det - bli intensivert i perioden 1964-1968.

Den modell som for tiden er i bruk (MODIS I = MODell av DISaggregert type), bygger vesentlig på produksjonskryssløps- og konsumrelasjoner. Den har vært nyttet med gode erfaringer ved utarbeidingen av de årlige nasjonalbudsjetter, det siste langtidsprogram, og i en viss utstrekning også i den løpende konjunkturanalysen. Anvendelsesmulighetene for MODIS I er imidlertid ikke uttømt med dette; således er det planlagt utført en tilbakegående analyse av konjunkturforløpet i 1950-årene ved hjelp av modellen. En rapport om bruken av kvantitative modeller i økonomisk analyse vil bli utarbeidd; den vil bl.a. inneholde en redegjørelse for oppbyggingen av MODIS I og gi eksempler på bruken av den.

Etter planene vil MODIS I bli brukt i sin nåværende form i enda en tid framover. Arbeidet på en noe mer fullstendig modell (MODIS II) er satt i gang og ventes avsluttet i 1965, men prøveberegninger vil bli foretatt allerede høsten 1964. MODIS II vil foruten produksjonskryssløps- og konsumrelasjoner også inneholde pris- og inntektsrelasjoner, noe som vil åpne nye anvendelsesmuligheter for modellen, særlig i inntektsanalysen. På feltet modellbygging er veien fra teoretiske løsninger til praktisk nyttbart verktøy lang. Samtidig som

MODIS II gjøres operasjonell, vil det derfor bli gjort forarbeider for videreutvikling av modellen i den senere del av programperioden. Det som først kommer på tale er å ta i bruk lineær programmering til å velge mellom mulige løsninger av planleggingsproblemer innenfor modellens ramme. Derneft må modellen bygges ut med sikte på analyse av kapasitets- og kapitalbehovsproblemene. Dette er en forutsetning for at den skal bli til nytte i analysen av utbyggingsproblemene på lengre sikt. Såvel utvikling og forbedring av modellen, som den praktiske bruk av den, krever imidlertid store ressurser. En modell som omfatter kapasitet og kapitaldannelse krever således primærstatistikk på områder som i dag er dårlig dekket i Norge, og hvor heller ikke dette langtidsprogram regner med noen forbedringer. Modellarbeidet på dette området kan således ikke i kommende femårsperiode få noe omfang av betydning.

Modeller av MODIS-typen har som viktig forutsetning at kryssløpssammenhengene er stabile. Et teoretisk-empirisk arbeid som skal klarlegge hvor realistisk denne forutsetning er, ble tatt opp for noen år siden, og ventes avsluttet tidlig i programperioden.

I tillegg til arbeidet med å utvikle MODIS-modellen videre, vil det i planperioden bli nødvendig å arbeide også med oppstilling av mer makroøkonomisk betonte modeller. Det foreligger således et påtrengende behov for å utvikle et analyseapparat som egner seg for studiet av samspillet mellom real- og finansøkonomi. Oppgaven har nær tilknytning til den planlagte integrering av kredittmarkedstatistikken og nasjonalregnskapet.

5. Andre forsknings- og analyseoppgaver

Med de framstøt som er planlagt for forbedring av primærstatistikken og for analyser på områdene nasjonalregnskap, konjunkturforskning, skatteforskning og modellarbeid, vil det være begrensede muligheter i femårsperioden for å utføre analysearbeid på andre felter.

Ved Forskningsavdelingen vil det i løpet av 1964 bli sendt i trykken et større arbeid om Norges økonomi 1945-1962, en publikasjon som forsøker å analysere de viktigste hovedlinjer i den økonomiske utvikling i Norge siden krigen. Nær avslutning er også et arbeid om ekteskap, fruktbarhet og vandringer 1865-1960, som sammen med en tidligere utsendt analyse av dødeligheten vil gi en samlet oversikt over befolkningsforholdene i Norge i de siste hundre år. Avdelingen regner videre med å kunne opprettholde en begrenset forskningsvirksomhet på feltet økonomisk vekst, hvor eksistensen av nasjonalregnskaps-serier nesten tilbake til midten av forrige århundre frister til virksomhet. Også på feltet etterspørselsanalyse og konsumentatferd - et område der flere

arbeider allerede foreligger trykt - vil aktiviteten fortsette, bl.a. som forberedelse til den nye forbruksundersøkelse som skal gjennomføres i 1967. I siste halvdel av programperioden kan det dessuten bli spørsmål om å ta opp enkelte nye problemer til drøfting.

Når det gjelder analysearbeidet ved fagkontorene, er det verd å peke på at den analytiske verdi av primærstatistiske data vil økes som følge av den integrering av statistikken som skal gjennomføres i programperioden. I foregående avsnitt er videre nevnt at vi tar sikte på å innskrenke de tradisjonelle, tekstlige tallkommentarer i årlige publikasjoner; dette skulle kunne gjøre det mulig i noen grad å frigjøre arbeidskraft til i stedet å ta opp til mer inngående analyse spesielle, aktuelle problemer med tilknytning til vedkommende statistikkområde. En viser også til det som tidligere er sagt om mer utstrakt utarbeiding av ekstrapoleringer og prognoser på ulike statistikkområder.

V. Aktuelle arbeidsoppgaver innenfor ulike statistikkområder

1. Befolknings- og helsestatistikk

Som nevnt tidligere arbeides det med å opprette et personregister som skal omfatte hele landets befolkning. Bakgrunnen for dette var i første rekke behovet for å få en felles personnummerering i de institusjoner som har eller ønsker gjennomført nummersystem i sine registre. Men selv om det er de administrative fordeler en kan oppnå ved en felles personnummerering som betyr mest, regner vi også med at personregisteret vil kunne utnyttes for statistiske formål, først og fremst når det gjelder personstatistikken. Blant de statistikkområdene der vi i første omgang kan vente å dra nytte av personregisteret er flyttestatistikk, statistikk over dødeligheten, valgstatistikk og kanskje også undervisningsstatistikk. En rasjonell utnytting av registeret på disse og eventuelt andre områder må planlegges og organiseres i programperioden.

Omkring midten av femårsperioden må vi begynne å planlegge folketellingen 1970. Det er nødvendig å sette planleggingsarbeidet i gang så tidlig først og fremst for å få grundig undersøkt de muligheter som moderne databearbeidingsutstyr åpner for automatisk dataoverføring og for maskinell kontroll og oppretting. Vi må også undersøke om personregisteret kan utnyttes i forbindelse med folketellingen, f.eks. ved at enkelte spørsmål kan besvares ved hjelp av registeret og derfor kan sløyfes på tellingskjemaet, eller ved at folketellingsmaterialet kan kontrolleres ved hjelp av registeret.

Allerede tidlig i programperioden vil det bli utarbeidd nye befolkningsprognoser for hver enkelt kommune til erstatning for de prognosetall som er offentliggjort i kommuneheftene fra folketellingen 1960. Dette er nødvendig blant annet på grunn av endringer i kommunegrensene og fordi det nå foreligger nye dødelighetsberegninger for perioden 1956-1960 som muliggjør vesentlige kvalitetsforbedringer i prognosene.

Det er satt i gang arbeid med samordning og utbygging av helsestatistikken. I første omgang gjelder utbyggingen sykehusstatistikken og statistikken over psykiatriske sykehus og pleiehjem. En fullstendig omlegging av fødselsstatistikken vil bli satt i gang i 1964.

2. Næringsstatistikk

Flere store næringsstatistiske tellinger står på programmet for femårsperioden. Den mest omfattende er bedriftstellingen 1963, som dekker det vesentlige av den ervervsmessige virksomhet i landet utenom jordbruk, skogbruk, fiske og fangst. I første halvår 1964 blir skjemaene sendt ut til de om lag 140 000 oppgavegiverne, og det vil ta rundt 4 år før arbeidet med tellingen er avsluttet.

I 1965 regner vi med å holde en frukttretelling, som i likhet med foregående telling i 1955 skal tjene til å belyse salgs-fruktdyrkingen. Samme år vil vi begynne planleggingen av en ny skogbrukstelling som forutsettes holdt i 1967 og av neste jordbrukstelling i 1969. Den kommende jordbrukstellingen bør bearbeides mer intensivt enn tidligere tellinger ved hjelp av moderne databearbeidingsutstyr, og det er blant annet av den grunn nødvendig med en vesentlig lengre planleggingsperiode enn før.

Behovet for en bedre skogstatistikk er utredet av et utvalg oppnevnt av Norges Skogeierforbund og Skogbruksforeningen av 1950. Utvalget avgav i 1962 en innstilling som har vært gjennomgått og vurdert i Byrået, og en kom til at vi så snart som mulig bør søke å tilfredsstille de viktigste av de krav utvalget stiller om utbygging av skogstatistikken. Dette gjelder i første rekke bedre opplysninger om driftsutgifter og driftsforhold i skogbruket. Det blir nå satt opp et mer detaljert program for det videre arbeidet med å bygge ut skogstatistikken.

I 1966 tar vi sikte på å komme i gang med en årlig produksjonsstatistikk for bygge- og anleggsvirksomhet. En slik statistikk har lenge stått på Byråets arbeidsprogram, og i 1958 var vi kommet så langt at det forelå en ferdig utarbeidd plan for statistikken, men knappheten på kvalifisert arbeidskraft gjorde det den gang umulig å realisere planen. Mangelen på produksjonsstatistikk for bygg og anlegg har vært en alvorlig svakhet ved vår næringsstatistikk, som ikke

minst nasjonalregnskapet har lidd under, og denne nye statistikken vil avbøte et lenge følt savn når det gjelder opplysninger om produksjonen i norsk næringsliv.

Det er også, blant annet for nasjonalregnskapet og i konjunkturanalysen, et stort behov for bedre korttidsstatistikk over investeringene, og på dette området tar vi sikte på å gjøre et vesentlig framstøt i programperioden. De mest aktuelle arbeidsoppgavene her er å utvide lagerstatistikken til også å omfatte detaljhandelen, og å sette i gang en kvartalsstatistikk over investering i fast realkapital bygd på oppgaver innhentet direkte fra næringslivet. Den siste statistikken kan det bli tale om å kombinere med oppgaver over planlagt investering.

Samferdselsstatistikken er et område der vi må regne med å øke datainnsamlingen i programperioden. Den sterke ekspansjonen i samferdselen som nå foregår og som vil komme til å vare lenge ennå, krever en omfattende planlegging, og denne planleggingen må basere seg på statistikk som gir et mest mulig samlet oversyn over transportytelsene. I så måte er vår samferdselsstatistikk i dag neppe tilstrekkelig, og vi tar derfor sikte på en forholdsvis sterk utbygging i årene framover. Blant de konkrete arbeidsoppgavene vi vil ta opp er en undersøkelse av godstransporten med ruteskip på kysten i 1964, en tilsvarende undersøkelse for løsfarten på kysten i 1965, og en ny undersøkelse over godstransporten med lastebiler i 1968. Vi tar videre sikte på å utnytte det sentrale bilregisteret som grunnlag for utarbeiding av løpende statistikk over bilbestanden, i første rekke når det gjelder fordeling etter kjøringens art, næring, alder, lasteevne m.v.

3. Annen økonomisk statistikk

Det nye oppgjørsskjema til likningsmyndighetene, som ventes gjort obligatorisk for næringsdrivende, vil gjøre det mulig å utnytte likningsmaterialet til statistiske formål. Ved hjelp av dette materialet vil vi kunne tilfredsstille en rekke behov som etter hvert tiltar vesentlig i styrke. Vi vil kunne bygge ut statistikken over inntekts- og formuesfordelingen og få grunnlag for en mer fullstendig kredittmarkedstatistikk. Videre vil en regnskapsstatistikk basert på likningsmaterialet gi grunnlag for regnskapsanalyser som næringslivet i dag har et sterkt behov for. Endelig vil vi gjennom slik regnskapsstatistikk kunne få nye data for visse næringer - blant dem samferdsel og personlig tjenesteyting - hvor det i dag foreligger svært mangelfulle opplysninger for beregning av produksjonsresultatene; og vi vil få muligheter til å forbedre den eksisterende produksjonsstatistikk, i første rekke for industrien. Det vil være nødvendig med et omfattende planleggingsarbeid i forbindelse med utnyttningen av

likningsmaterialet og utbyggingen av en regnskapsstatistikk. Dette tar vi sikte på å komme i gang med alt i 1965.

Det er utarbeidd en foreløpig plan for omlegging av lønnsstatistikken for industrien, som innebærer at vi vil få tre hovedtyper av data på dette området, nemlig fullstendige lønnstillinger med noen års mellomrom for å belyse lønnsstrukturen, årlige utvalgsundersøkelser for å belyse lønnsnivået, og en kvartalsvis lønnsindeks for å vise utviklingen. Det står ennå igjen mye arbeid med detaljplanlegging og metodeprøving i forbindelse med det nye opplegget, og dette arbeidet går vi inn for å få gjort så tidlig som mulig i programperioden.

Vi tar sikte på å gjennomføre en ny forbruksundersøkelse i 1967. Det vil da være gått nærmere 10 år siden siste forbruksundersøkelse i 1958. I løpet av denne perioden vil det private konsum ha økt med rundt en tredjepart, og forbruksstrukturen vil ha endret seg betydelig som følge av endringer i vareutvalg, relative priser m.v. Det vil derfor være behov for å revidere vektgrunlaget for konsumprisindeksen. Foruten å gi grunnlag for en slik revisjon skal forbruksundersøkelsen også tjene andre formål, som å skaffe materiale til bruk i nasjonalregnskapet, til beregning av konsumelastisiteter, til ernæringsstudier m.v. Videre vil det være aktuelt å samordne en slik undersøkelse med annen statistikk, f.eks. med opplysninger - basert på likningsmateriale - om husholdningenes inntekt og om fordrings- og gjeldsforhold. Planleggingsarbeidet må settes i gang i 1965.

I sammenheng med gjennomføringen av en ny forbruksundersøkelse tar vi sikte på å opprette en fast tellingsorganisasjon for husholdningsundersøkelser o.l. Et slikt organ vil kreve en sentral stab i Byrået og en stab av tellere eller intervjuere rundt i landet. Tellingsorganisasjonen vil kunne brukes ikke bare ved undersøkelser som Byrået selv setter i gang, men også til å utføre undersøkelser etter oppdrag av andre offentlige institusjoner og eventuelt for private. Det vil være mest hensiktsmessig at en permanent tellingsorganisasjon kommer som en fortsettelse av forbruksundersøkelsen, dvs. at organisasjonen vil kunne brukes til andre undersøkelser fra 1968.

4. Sosialstatistikk, undervisningsstatistikk, valgstatistikk

Sosialstatistikken er på flere områder lite utbygd. Den mest presserende arbeidsoppgaven på dette felt er å bygge ut en statistikk over de sosiale trygdeordninger, og vi regner med å kunne gå i gang med planleggingen av en trygdestatistikk i 1967.

Arbeidet med undervisningsstatistikken er i dag spredt på en rekke institusjoner. Foruten Byrået utarbeider bl.a. Kirke- og undervisningsdeparte-

mentet, forskningsrådene, undervisningsrådene, universitetene og høyskolene statistikk på dette felt. Denne desentraliserte statistikkproduksjon fører til dobbeltarbeid, og statistikken blir lite tilfredsstillende på grunn av manglende samordning. Byrået ser det som en viktig oppgave å få i stand en mer samordnet undervisningsstatistikk. Den sterke ekspansjonen innen undervisningsstatistikken gjør det også nødvendig å utvide statistikken på dette området, ikke minst når det gjelder oppgaver for universitetene og høyskolene. Både samordningen og utbyggingen av undervisningsstatistikken kan best gjennomføres ved at arbeidet sentraliseres i Byrået, og vi har tatt dette med på programmet for de nærmeste par årene.

Flere grupper av konsumenter, i første rekke samfunnsforskning og politiske partier, har sagt seg sterkt interessert i en utbygging av valgstatistikken. På dette området vil det være nødvendig med et omfattende planleggingsarbeid, som vi tar sikte på å sette i gang i 1966.

5. Statistiske oversikter

Vi planlegger å gi ut en ny utgave av publikasjonen Statistiske oversikter i 1968. I denne vil det bli gitt fullstendige tallserier så langt tilbake som det foreligger statistikk på de ulike områder, og publikasjonen vil derved erstatte både siste fullstendige utgave fra 1948 og supplementsheftet fra 1958.

VI. Ressursene

I notatet om langtidsprogrammet 1960-1964 gikk en ut fra at det ikke ville bli mulig å oppnå noen vesentlig utviding av rammen for Byråets ordinære budsjetter. I dag skulle det være grunn til å se mer optimistisk på mulighetene. Så langt som vi nå har drevet rasjonaliseringen i Byrået, skulle vi ha et godt grunnlag for å gjøre framlegg om en betydelig utviding av budsjettammen, og med støtte i et vel gjennomarbeidd og godt grunnlagt langtidsprogram skulle vi også kunne vente å oppnå den budsjettøkingen som er nødvendig for å gjennomføre en slik ekspansjon i Byråets virksomhet som den vi mener det er behov for.

Dersom disse forventningene slår til, skulle vi kunne gå ut fra at vi ikke vil få vansker med gjennomføringen av langtidsprogrammet på grunn av manglende maskinutstyr. I de første 2-3 årene vil vi basere oss på utnytting av de maskinene vi i dag har og leie av nødvendig tilleggskapasitet ved anlegg uten-

for Byrået, i første rekke ved Forsvarets forskningsinstitutt. Men vi må med det første begynne å planlegge anskaffelsen av en ny, større elektronisk datamaskin til Byrået, som vi bør ta sikte på å få installert så snart vi disponerer tilstrekkelige lokaler i Dronningensgt. 16 til å flytte over avdelingen for sentral databehandling. Vi vet ennå ikke med sikkerhet når dette vil kunne skje, og de konkrete planer for utbyggingen av vårt maskinanlegg må en derfor komme tilbake til på et senere tidspunkt.

Når det gjelder personell, vil gjennomføringen av langtidsprogrammet kreve en temmelig betydelig øking i vår stab av kvalifisert - i første rekke akademisk utdannet - arbeidskraft. Selv om vi går ut fra at vi vil kunne få opprettet de nødvendige nye stillinger, dersom vi kan grunngi dem godt nok, må vi i denne sammenheng også se på mulighetene for å skaffe folk til å fylle stillingene.

Tilgangen på sosialøkonomer - som er den type akademisk arbeidskraft Byrået vesentlig nytter - har i de senere år vært meget knapp. Vi har på flere måter søkt å bøte på de vanskeligheter som denne knappheten har ført med seg, blant annet ved opplæring av særlig dyktige funksjonærer uten høyere utdanning, som derved har kunnet overta arbeidsfunksjoner som før ble utført av akademisk arbeidskraft. Men særlig når det gjelder planleggingsarbeid og analytisk arbeid har mangelen på akademisk arbeidskraft vært en alvorlig hemske. Vi har også sett det som formålsløst å forsøke å få opprettet stillinger til slike oppgaver så lenge den dårlige tilgangen på akademisk arbeidskraft gjorde det umulig å få tilstrekkelig kvalifiserte søkere.

Situasjonen er nå i ferd med å endre seg. En prognose over tilgangen på sosialøkonomer tyder på at vi i årene framover må kunne regne med en merkbar bedring i mulighetene for å rekruttere slik arbeidskraft. Av den nyrekrutteringen vi vil kunne få, vil imidlertid en del måtte gå til å erstatte funksjonærer som når aldersgrensen i løpet av programperioden, og tallet på dem blir nå noe større enn det har vært i de siste årene; videre må vi snarest fylle noen faste akademikerstillinger som i dag står ubesatt etter funksjonærer som har sluttet i Byrået; og endelig må vi stadig regne med at flere slutter og må erstattes ved nyrekruttering, selv om en har et inntrykk av at vår akademiske arbeidskraft nå kanskje er blitt mer stabil enn tidligere. Alt i alt er det derfor temmelig uvisst hvor stor netto øking i staben av sosialøkonomer vi kan gjøre regning med. I langtidsprogrammet har vi forutsatt en nettoøking på 1-2 pr. år i de første to årene av programperioden og 3-4 pr. år i de siste tre årene. Det betyr, selv om plantallene holder, at knappheten på sosialøkonomer fortsatt vil gjøre seg gjeldende i hvert fall i første halvpart av programperioden, og at vi må se oss

om etter utveier til å bøte på dette. Det kan da blant annet være aktuelt at vi på enkelte områder forsøker å bruke akademisk arbeidskraft med annen utdanning enn sosialøkonomi, for eksempel siviløkonomer eller sosiologer, og i langtidsprogrammet er det forutsatt en viss øking i staben av slik arbeidskraft i årene fram til 1966. Videre er det i programmet forutsatt at vi utnytter de økte muligheter som vi heretter bør kunne regne med for å rekruttere studenter med exam. oecon. Endelig vil vi fortsette og eventuelt utvide den interne opplæringsvirksomheten for fullmektiger og assistenter med sikte på å gjøre dem kvalifisert for mer krevende arbeidsoppgaver, og fagkontorene må gjennom organiseringen av arbeidet sørge for å dra best mulig nytte av de kunnskaper elevene får.

Når det gjelder ikke-akademisk personell, skulle vi kunne regne med god tilgang i årene framover, ikke minst fordi de store kullene fra etterkrigsårene nå er kommet opp i de aldersklassene som vi rekrutterer vårt kontorpersonale fra. Denne arbeidskraften er ikke særlig stabil, og vi trenger en betydelig nyrekruttering hvert år for å erstatte avgangen. Derimot er det i langtidsprogrammet ikke forutsatt noen netto øking i staben av ikke-akademikere i løpet av programperioden. Vi har regnet med at den planlagte økingen i statistikkproduktet skal kunne gjennomføres ved at vi - foruten å øke staben av akademisk arbeidskraft - går videre med rasjonaliseringen, mekaniseringen og automatiseringen av statistikkarbeidet.